

YU ISSN 0350—185x
UDK 808

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

L

Уређивачки одбор:

*др Даринка Горган-Премк, др Ирена Грицкаг, др Милка Ивић,
др Павле Ивић, др Александар Младеновић,
др Мирослав Николић, др Асим Пецо, др Митар Пешикан,
др Живојин Станојчић, др Драго Ђупић, др Егон Фекете*

Главни уредник:

МИЛКА ИВИЋ

БЕОГРАД
1994

ПЕДЕСТИ БРОЈ ЈУЖНОСЛОВЕНСКОГ ФИЛОЛОГА

Када је 1913. године прва књига Јужнословенског филолога угледала света, његови покрстачи, Љубомир Стојановић и Александар Белић, нису ни слутили да ће ускоро почети страшна катаклизма — Први светски рат — која ће српском народу за дуже време пресећи све нормалне животне токове. На другу се књигу морало чекати пуних осам година — до 1921, а потом је часопис излазио постојано, али у нередовним временским размацима (отуда му на корицама, уз назив, и напомена: *повремени спис*). Тек што се у рукама корисника Јужнословенског филолога обрела XVII књига, ужасно страдање је поново погодило српски народ — избио је Други светски рат. Овог пута прекид у излажењу часописа потрајао је још дуже; на тој последњој, седамнаестој књизи стоји податак: 1938/1939. година, а на првој следећој, осамнаестој: 1949/1950. После те деценијске паузе Јужнословенски филолог поново живи као *повремени спис* све до 1976, а почев с том годином, па све до дана данашњег, то је редовна годишња публикација (којој је, сходно томе, скинуто са корица обавештења о „повремености“). На све се те околности морамо подсетити како би нам био разумљивији неповољан бројчани однос између педесетог оваплоћења нашег часописа и његовог осамдесет и првог рођендана. Осећам се, међутим, дужном да разговор о овој теми не закључим док не подсетим и на ово: педесету књигу не бисмо још дочекали да није било, за ових осамнаест година, велике пожртвованости свих оних (часопис им бележи имена) који су тако ревносно водили бригу о разним аспектима припреме примљених рукописа за штампу, о изради библиографије и одговарајућих регистара, чиме је часопису осигурано, пре свега, излажење о предвиђеном року. Посебно ваља истаћи допринос директора Института за српски језик САНУ др Драга Ђупића: у ово зло време сурових међународних санкција због којих пресахњују толике корисне публикационе активности, он је, изузетним залагањем, успео да обезбеди неопходна материјална средства за публикување како претходне, тако и ове, јубиларне, педесете књиге; то му никако не смемо заборавити!

Покренувши Јужнословенски филолог, Александар Белић је остао за његовим кормилом до 1960, до дана своје смрти (дакле — пуних четрдесет и седам година!) одржавајући му и физиономију и развојне правце. Белића је у улози главног уредника наследио Михаило Стевановић, а Стевановића, 1975. године, потписница ових редова.

Основну тематску оријентацију Јужнословенског филолога формулисао је Александар Белић у свом уводном напису II књиге овог часописа: „Јужнословенски филолог... посвећиваће своју пажњу свему што се тиче јужнословенских језика непосредно или посредно“ (стр. 2). Он је истом приликом часопису одредио међународни профил — није упутио позив само домаћим стручњацима, већ „свим специјалистима, испитивачима не само јужнословенских језика, него и осталих словенских“ да Јужнословенском филологу „учине част слањем својих прилога“ (н. м.). Двадесет осам година касније, Белић се још једном zaloжио за исто програмско начело. У свом уводном напису XVIII књиге, којом се Јужнословенски филолог, после деценијске замрлости због Другог светског рата, повратио у живот, Белић прво напомиње како ће часопис одсад излазити „као гласило Института за српски језик Српске академије науке“, а онда објашњава и ово: „Његова садржина кретаће се и убудуће у области јужнословенске и опште словенске филологије и лингвистике. Зато Јужнословенски филолог отвара своје ступце стручњацима Југославије из поменутих области, а тако исто и стручњацима те врсте словенских и несловенских земаља“ (стр. VII).

Изванредан научни реноме главног уредника — Александра Белића — осигуравао је часопису, од самог његовог покретања па надаље, елитне сараднике, како домаће, тако и иностране. Да се подсетимо: аутор првог чланка у првој књизи Јужнословенског филолога наш је многозаслужни научни, културни и јавни радник Љубомир Стојановић, одмах за његовим чланком следи прилог гласовитог руског слависте А. А. Шахматова, а ту је и рад (из глаголске проблематике) највећег хрватског синтаксичара Аугуста Мусића ... Најсигурнији јемац за то да ће новоосновани славистички часопис бити на нивоу најбољих светских био је, уосталом, сам Белић својим научним оглашавањем: управо је у тој првој књизи Јужнословенског филолога објављена његова славна студија *Промене акцената у прасловенском језику*. Отуда не зачуђује што су се на списку сарадника нашег часописа наша, у тим првим деценијама овог века, иза Шахматовљевог, и многа друга велика имена европске славистике. Поменућу, примера ради, само нека од њих: Л. А. Булаховский, А. Vaillant, N. van Wijk, Г. А. Иљинский, А. Cronia, J. Kurz, T. Lehr—Splawiński, M. Małeckі, A. Meillet, S. Rospond, B. Havránek...

Овај необично повољан саоднос домаћих и иностраних снага, који је у прве четири деценије овог века био од непроцењиве користи за репутацију Јужнословенског филолога, неочекивано се, у једном развојном тренутку, пореметио; срећом — привремено. Наиме, после своје друге обнове, тј. после 1949/50. године, часопис је доживео видљиву осеку иностраних сарадника, мада их ипак ни тада није у потпуности изгубио. Ситуација се, међутим, поново преокренула у оном пређашњем повољном смислу половином седамдесетих година. Поново су се, као некада, на списку аутора објављених прилога, поред угледних домаћих имена, појавила, у репрезентативном броју, и имена виђених слависта из разних земаља Европе (Аустрије, Бугарске, Данске,

Естоније, Мађарске, Немачке, Пољске, Русије, Чешке), па чак, што раније никада није био случај, и са других континената (Сједињене Америчке државе заступљене су са шест језичких стручњака, а Нови Зеланд са једним).

Устројавајући физиономију овог часописа, Александар Белић је учинио и ово: одредио је да Јужнословенски филолог ревносно бележи све што се у земљи објављује о језику или у вези с њим. Да је тим мудрим потезом неизмерно задужио истраживаче језичких тема, није потребно посебно наглашавати.

Од 1921. до 1991. године земља у којој је Јужнословенски филолог излазио имала је друге границе и другачији састав становништва него што их има данас. Распадом пређашње Југославије Библиографија Јужнословенског филолога морала се на одговарајући начин преоријентисати; објављујемо само оно што можемо, односно оно што нам је доступно.

Превалити осамдесету — то ни за часопис није кратак век. Шта се све није подогађало у том раздобљу! Колико промена у непосредним лингвистичким интересовањима, методологији истраживачког рада, теоријском виђењу језика! Једном ће потоња поколења ишчитавати историју наше лингвистичке средине са страница Јужнословенског филолога...

Са ходом времена сваки се часопис претвара у својеврстан споменик постигнућима оних нараштаја који су га својим прилозима саздавали. Настојмо, докле постojимо, да се са овог нашег споменика увек има шта памћења вредно прочитати!

Београд

Милка Ивић